

ומביא שם מעשה רב בשאלת ירושת רבנות בעיר לויביטש, שישבו בדין הגאונים מקוטנא ומקאליש ופסקו "שאם יהיה לבן הרב הנ"ל רוב מנין או רוב בנין, אז זכה ברבנות מכח ירושת אביו, ואם לא - אין לו שום טענה עי"ז".

ומוסיף שם: "ובאתי וסיפרתי הדברים לפני כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה ואמר: ב"ה ששם בפיהם דבר אמת שכיוונו את ההלכה לאמיתה של תורה" (שם אותיות כ', כ"א). ואחרי שהאריך הגר"ש שם בתירוץ הקושיות שעורר "אבני נזר" שם לעיל עפ"י, הוא מסיק (אות כ"ט):

דבריו זלה"ה האחרונים שקבע לפסק הלכה הם כמסמרות נטועים דאין דין ירושה אא"כ יש לו רוב בנין או רוב מנין. אבל באין לו לא זה ולא זה בטלה דין ירושה, וקם דינא, וכמו שהורו כן הלכה למעשה עוד גאונים המדינה הגאון מקוטנא והגאון מקאליש זלה"ה כנ"ל ומעשה רב.

"אמנם ב"שואל ומשיב" ח"ב תשו' י"ז העלה שאין מחלוקת מבחוץ מבטלת דין ירושה, אך ב"אבני נזר" שם וכן במש"כ בנו הגה"צ ר' שמואל מיישב הדברים בטוב טעם, עיי"ש.

ובניד"ד שהנתבעת היא המועצה הדתית בתור באת כח ושלוחי כל הציבור דק"ק תל-אביב-יפו, בכדי שיהא דין ירושה ברבנות, צריך שתהיה הסכמת רוב בנין או רוב מנין של המועצה. ובהרכב המועצה נראה שיש להחשיב את ההנהלה כרוב בנין, והמועצה כולה כרוב מנין. ואם יהיה רוב באחד מגופים אלה, רק אז יש מקום לירושת הרבנות. אבל הרי המצב כאן הוא שהמועצה כולה, על הנהלתה ועל חבריה, הם בדיעה שאינם מסכימים למינוי אלא דרך מכרז, א"כ אין כאן רוב מנין ולא רוב בנין, ובכהאי גוונא הרי בטל דין ירושה, כפי מסקנת "אבני נזר". א"כ הרשות בידי המועצה להוציא מכרז ולדון לפיו, ורק לאחר מכרז בבוא המועצה להכריע בין המועמדים השונים, תהיה חייבת לבחור את התובע כממלא מקום אבותיו, אם ימצא שהמועמדים האחרים לא עולים בהרבה על הבן-התובע, כי בכהאי גוונא גם המהרשד"ם מודה כפי שהעלה "אבני נזר" בתשו' הנ"ל.

עפ"י כל הנ"ל יש לפסוק:

א. מקבלים את הערעור של הנתבעת - המועצה הדתית לת"א-יפו, ודוחים הערעור של התובע - הרב א.

ב. הרשות בידי הנתבעת - המועצה הדתית להוציא מכרז על מילוי מקום הרב הנפטר ז"ל במחלקת השבת. ברם בהכרעה בין המועמדים יצטרכו להתחשב גם עם עובדת היות התובע בנו של הרב הנפטר, ולהכריע לטובתו אם המועמדים האחרים אינם עולים עליו בהרבה.

ג. אם יוצר רוב בהנהלה או במועצה כולה לטובת התובע יהיו חייבים למנותו.

יצוין כי הלכה למעשה הוחלט בדעת-רוב לדחות את ערעור הנתבעת - המועצה"ד - ולקבל את ערעור המערער - הרב א; ר' שם פד"ר - י.

סימן סו : אגודות צדקה

הערעור שלפנינו הוא על פסק דין של כב' ביה"ד האזורי בירושלים מיום ל' תשרי תשל"ג (תיק תשל"ב 348/), לפיו נדחתה תביעת המערערים "להמשיך לתת לו את ההקצבה השנתית שהוענקה לו כליתר הכוללות בירושלים".

אחרי שמיעת הטו"מ של ב"כ המערערים - כולל קוסוב, וב"כ המשיבים - "הועד הכללי כנסת ישראל", שנטענו לפנינו בע"פ ובכתב, ואחר עיון בחומר הדיונים שהיה בפני כב' ביה"ד האזורי, אנו מוצאים שאין ממש בערעור ודוחים אותו.

מתוך ספר הפרוטוקולים של המשיבים, בפרוטוקול מיום י"ד באלול תער"ב, שהעתקתו נמצאת בתיק, יוצא ברור שכולל קוסוב-המערערים, בתור אחד מכוללות עסטרייך, נפרד מהועד הכללי-המשיבים, ועל כן "אין להם חלק ונחלה בבתיים של כנסת ישראל". ואם אכן חזרו והתאחדו, כטענת ב"כ המערערים, הרי עליהם להביא ראיה, וראיה זו לא הומצאה, והעובדא שבמשך כל השנים, מאז ועד להגשת התביעה, לא היה להם כל ייצוג במוסדות המשיבים - "ועד הכללי כנסת ישראל", אומרת ההיפך.

צדק כב' ביה"ד האזורי, שלא החשיב כהוכחה לטובת המערערים, מה שיחידים מכולל קוסוב, קיבלו לפעמים תמיכה מאת המשיבים, שזה ניתן להם בגלל השתייכותם לכולל קוסוב ועל חשבון זכותו, שכן, כפי שציין כב' ביה"ד, היתה הרשות נתונה לוועד הפועל של "הועד הכללי" עפ"י סעיף 12 של תקנות האגודה, להשתמש בכספי האגודה "גם למטרות דתיות או צדקתיות אחרות" ומה שהוזכרה השתייכות המקבל לכולל קוסוב, עדיין אין בו כדי להוכיח שזה ניתן לו בגלל אי-אילו זכויות שהן שיש לכולל קוסוב, ועל חשבון כולל זה וזכויות אלה, שכן אפילו ניחס איזו משמעות שהיא לציון השתייכותו של המקבל לכולל קוסוב, הרי ניתן להתפרש, שבהיות המקבל משתייך לכולל זה שאינו נמנה בין הכוללים העשירים, שאשר על כן חזקת המקבל שאין לו כדי סיפוקו, וראוי הוא לתמיכה נוספת עפ"י סעיף 12 הנ"ל.

ואשר להוכחה מזכות הדיור שניתנה בשעתו ל-א. המנוח, ואשר לפי דברי בנו ב. בפני ביה"ד, היה זה בגלל זכות כולל קוסוב, כלשונו: "הדירה היתה שייכת לוועד הכללי והזכות לכולל קוסוב. אני גר בכנסת א' פעמיים 3 שנים, בזכות כולל קוסוב". דבריו אלה, לפחות בנוגע לזכות הדיור שניתנה לו פעם שניה, נסתרים מהאמור בפרוטוקול של ה"ועד הכללי" מאדר ב' תרפ"ט, בו נאמר: "מחליטים היות כדי הרה"ג ג. ז"ל נדב בית בשכונת כנסת ישראל, מהראוי להתחשב עמו ולהשאירו בבית עוד על משך 3 שנים".

וטענת ב"כ המערערים, שהאמור הוא כאן רק על "להשאירו בבית", דהיינו על המשך דיורו בבית שלש שנים נוספות, ואילו הזכות הראשונה אכן ניתנה לו מכוח זכות כולל קוסוב, טענה זו - לא זו בלבד שלא הוכחה, אלא גם נסתרת מתוכה, שכן אילו זכות זו היתה אכן לכולל קוסוב, כי אז לא היה ל"ועד הכללי" שום זכות להשאירו בדירה בהתחשבות עם היותו גיסו של נדבן שתרים לטובת ה"ועד הכללי", והיה צורך לקבל הסכמה לזה, בראש ובראשונה, מאת כולל קוסוב, שהם הם הבעלים, לדברי המערערים, על זכות הדירה, ואילו הפרוטוקול אינו מזכיר מזה אפילו ברמז רמיזא.

אף הטענה לחילופין שטען ב"כ המערערים, שמאחר שהשייכים לכולל קוסוב קיבלו תמיכה מה"ועד הכללי", הרי זה מקנה לכולל קוסוב זכות מכוח "מכירי כהונה", אין לה על מה שתסמוך:

א.

סעיף 12 מתקנות האגודה אינו מחייב את הועה"פ לחלק "למטרות דתיות וצדקתיות", ורק נותן לו רשות לעשות זאת, לפי מה שהוא רואה ומעריך את חשיבות המטרה, ואת הכספים העומדים לרשותו באותה שעה. ואילו זכות "מכירי כהונה" (גם אם נכלל בזה "מכירי עניים" עי' מל"מ פ"ז מה' מעשר ה"ד) היא במה שנמצא בעין בידי בעה"ב התורם, תבואה או כספים מופרשים. אבל אין בכוח זכות "מכירי כהונה" או "מכירי עניים" לחייב להפריש ולתת להם מהתבואה, כשאינו רוצה עדיין לאכול מהם או למוכרם, או להפריש מעות לצדקה כדי שיזכו בהם עניים אלה, מפני שאיזה פעמים נתן להם מעות הצדקה שלו, שהרי כל עיקר מכירי כהונה הוא מדין מתנה מועטת (ב"ב דף קכ"ג ע"ב, תוד"ה הכא) כיון שאין לו בהם אלא טובת הנאה גרידא, דזה שייך רק בגוונא שהם מעות צדקה או תרומות ומעשרות (עי' רש"י גיטין דף מ"ז ע"ב, ד"ה מדאורייתא, ותוס' ב"מ דף י"א ע"א, ד"ה עישור).

ב.

הועד הפועל של האגודה לא הוסמך מעולם לפי סעיף 12 הנ"ל לתת הקצבת קבע לאלה שאינם שייכים לוועד הכללי; הכוונה היתה רק לתת יד חופשית לוועד הפועל לחלק "למטרות דתיות וצדקתיות" כשרואה צורך מיוחד בזה, לפי הענין העומד לפניו. מתן הקצבת קבע עפ"י סעיף זה עומדת איפוא בסתירה למגמת הסעיף הזה עצמו, שכן עי"ז לא תתאפשר הקצבה, גם כשיבואו לפני הועד הפועל, צרכים דחופים מסוג זה, שלא ניתן היה לחזותם מראש.

ג.

ועל הכל - מתן התמיכה לפי סעיף 12 הנ"ל, שניתן ליחידים, לא בתור באי כח הכולל שאליו הם משתייכים, אינה מקנה זכות לכולל שאליו משתייכים ואין לו שום זכות תביעה בשמו הוא. יתר על כן - הכנסת איזה "כולל", שהוא מחוץ להללו העומדים באגודה במעגל התמיכה הקבועה הניתנת ע"י ה"ועד הכללי", שותרת את סעיף 13 של תקנות האגודה, לפיו כל "כולל" הכולל ב"ועד הכללי" מקבל עליו גם חובות כמפורט בסעיף 13 זה, ואילו כולל זה פטור מהם. אי לכל הנ"ל איננו רואים מקום לתביעה.

אולם, יחד עם כל האמור, אנו מסכימים לטענת ב"כ המערערים שהשם "ועד הכללי כנסת ישראל" של המשיבים, וכפי שגם מציין על גבי טפסיו המודפסים הוא משמש בתור: "מרכז סיוע כללי לעניים פליטים, רבנים, תלמידי חכמים, זקנים, אלמנות ויתומים בארץ ישראל", אכן נותן מקום להטעות את התורמים, שהמדובר במוסד שמטרתו לתמוך בכל הנצרכים מסוגים הנ"ל, ללא הבדל וללא הפליה כל שהיא בין נצרך לנצרך.

אי לצאת, אנו ממליצים לחזור ולקבל את כולל קוסוב לחברות מלאה ב"ועד הכללי כנסת ישראל", עפ"י בקשתו של כולל קוסוב. וזה בתנאי, המובן מאליו, שיקבל על עצמו את כל תקנות האגודה, כולל סעיף 13, האומר שמזכויות האגודה ומכספיה נהנים הכוללים:

"רק בתנאי ששום אחד מהם לא יקבע קופות לעצמו ולא ישלח שדרים מיוחדים לעצמו בשום מקום, חוץ מהמחוז המיוחד לו שזכה בו מכבר - מבלי רשות בכתב מהנהלת האגודה. כל כולל... שיעבור על תנאי עיקרי זה יאבד את כל זכותו באגודה".

יש להעיר כי כל עוד לא מאוחדים ב"ועד הכללי" כל הכוללים בארץ ישראל, מן הראוי הוא שה"ועד הכללי" יפרט בטופסיו את שמות הכוללים המאוגדים בו.

לכן יש לדעת לדחות את הערעור, ויחד עם זה להמליץ לפני ה"ועד הכללי" לדון מחדש ולהיענות לבקשת כולל קוסוב, לצרפו מחדש ל"ועד הכללי - כנסת ישראל".

יצוין כי כך הוכרע לבסוף הלכה-למעשה, בדעת רוב.

סז. גר שנתגייר כקטן שנולד, תכנו ומבנוחוות א.

כלל רווח בכמה מקומות בש"ס: "גר שנתגייר כקטן שנולד דמיי" (יבמות כב, א וש"ג), זה מקובל ככלל פשוט שאין עליו עוררין, מבלי שצוין בשום מקום מקורו בכתובים. אולם בכל מקום נזכר הכלל רק בקשר עם ענייני קורבה.

כך בענייני עריות, שאף אלה שהיה אסור בהם בהיותו נכרי, אינו אסור בהם בהתגיירו. קשרי אחוה וכן הקשרים בין האב והאם לילדיהם מנותקים מדין תורה באיסורי עריות. פרט לאי-אלה מהם שנאסרו מדרבנן, אם כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה, ואם שלא יבואו להחליפם בישראל (עיי"ש בהנ"ל ותוד"ה ערוה לכל מסורה).